

Monsieur A. Zarine
Neuilly-sur-Seine / Francie

VYSVĚTLENÍ
TRANSCENDENTNÍ
FUNKCE?

3. V. 1939

Monsieur,

promiňte, prosím, že odpovídám s takovým zpožděním, ale neměl jsem vždy čas, abych se podrobněji zabýval tak dlouhými dopisy, jako je ten Váš. Kromě toho jsou Vaše otázky dost náročné.

Při četbě Vašeho dopisu jsem vůbec neměl dojem, že Vaše úvahy jsou chybné nebo mezerovité. Úvahy samy mi připadají normální, ale jejich aplikace nejsou nejšťastnější, a já si kladu otázku, zda jste správně pochopil, co se rozumí pod pojmem „transcendentní funkce“¹.

U normálního člověka působí transcendentní funkce výhradně v nevědomí, které nepřetržitě směřuje k vytváření psychické rovnováhy. To, o čem hovoříte v dopise, sice souvisí s transcendentní funkcí, ale mám dojem, že jste podstatu tohoto procesu nepochopil úplně přesně. To je ostatně zcela přirozené, protože Vám chybějí zkušenosti psychologa, a proto ani nemáte možnost vytvořit si o tom správnou představu. Přesto není nutné, abych uváděl případy přímo z patologie. Je dost normálních případů, u nichž za určitých okolností se vedle vědomé osobnosti náhle vynoří osobnost zcela protichůdného zaměření a vznikne mezi nimi konflikt.

Vezměte si například klasické podobenství o pokoušení Krista. Tomu, kdo Krista pokouší, se říká ďábel; stejně tak by se však dalo říci, že jde o nevědomou touhu po moci, která se Kristovi zjevila v podobě ďábla. Obě strany se zviditelňují: světlá i temná. Ďábel Ježíše pokouší a vyzývá ho, aby se prohlásil za pána světa. Ježíš nechce tomuto pokušení podlehnout, a tu se objevuje, díky [transcendent-

ní] funkci, která je výsledkem každého konfliktu, symbol, totiž představa nebeské říše, duchovního království namísto hmotného. V tomto symbolu jsou sjednoceny dvě věci: duchovní postoj Kristův a ďábelská touha po moci. Setkání Krista s ďáblem je proto klasickým příkladem transcendentní funkce. Zde se objevuje jako spontánní osobní zkušenost. Může se však stát i metodou: jestliže se totiž pomocí snů a jiných projevů nevědomí pátrá po tendencích, které jsou v rozporu s vědomou osobností. Pak je tato vědomá osobnost konfrontována s rozpornými postoji nevědomí. Konflikt, jenž z toho vzniká, vede – díky transcendentní funkci – k vytvoření symbolu, který obě rozporná stanoviska sjednotí. Symbol si nelze vědomě vybrat nebo zkonstruovat jej; je to zvláštní druh intuice čili zjevení. Transcendentní funkce je tedy metodou pouze v jednom ohledu, v druhém je spontánní zkušeností.

Tyto zkušenosti samozřejmě mají jen lidé bez vyhraněného náboženského přesvědčení. Pro jasně formulovanou víru existují vždy také přesně popsané představy, z nichž si lze symbol vybrat. Tímto způsobem je možné se konfliktu vyhnout, přesněji řečeno, rozpor se vůbec neprojeví, protože jej překrývá určitý dogmaticky ustanovený obraz (například obraz Krista). Proto v duši člověka s určitým náboženským přesvědčením nenajdeme ani stopu po transcendentní funkci. Výraz „transcendentní funkce“ je přesným označením přechodu z jednoho stavu do druhého. Člověk zastávající určité náboženské stanovisko se jej nevzdává, nýbrž setrvá u svého přesvědčení, což je ostatně správné. Pokud dojde ke konfliktu, lze jej pomocí přesně ustanovené náboženské představy potlačit nebo vyřešit. Transcendentní funkci zjišťujeme proto pouze u lidí, kteří své původní náboženské přesvědčení už pozbyli nebo ni-

kdy žádné neměli, a proto jsou bezprostředně vystaveni působení svého nevědomí. Tak tomu bylo u Krista, když byl pokoušen ďáblem. Kristus byl zakladatel nového náboženství, který se dostal do rozepře s tradičním náboženstvím své doby a svého národa. Nacházel se tedy „extra ecclesiam“ a v důsledku toho ve stavu „nulla salus“². Proto měl zkušenost transcendentní funkce; křesťanský světec ji mít nemohl, protože u něho nejde o totální proměnu sahající až k samým kořenům.

Podrobné znázornění transcendentní funkce najdete v Goethově *Faustovi*. Poté, co uzavře pakt s ďáblem, prochází Faust celou řadou proměn zobrazených pomocí symbolických postav. Goethe je dokázal ztvárnit jen díky tomu, že neměl žádné určité, předem stanovené náboženské představy. I on se nacházel „extra ecclesiam“.

Transcendentní funkci si nemůžeme sami vytvořit; vzniká tehdy, když dokážeme vydržet napětí protikladů. Podrobné vysvětlení tohoto problému najdete v mé knize *Psychologische Typen*.

Semiotické znázornění nemůžete převést v symbol, protože „semeion“ není nic jiného než znak, jehož význam přesně známe, zatímco symbol je psychický obraz vyjadřující cosi neznámého. Symbol má svým způsobem vlastní život; vede člověka a ulehčuje mu jeho úkol, ale nelze jej vynalézt ani vytvořit, protože je to zkušenost, která nezávisí na naší vůli.

Doufám, že jsem Vám mohl podat poněkud jasnější obraz toho, co označuji jako „transcendentní funkci“.

Veillez agréer, Monsieur, l'expression de ma parfaite considération,

[C. G. Jung]

1/ Jung chápal transcendentní funkci jako psychický proces směřující ke sjednocení protikladů (vědomí a nevědomí), a tím i k individuaci. „Transcendentní“ neznamena nějakou metafysickou kvalitu, nýbrž přechod z jednoho vývojového stupně k druhému. Srv. Jung, *Die transzendente Funktion*, Ges. Werke VIII a Definice, *Psychologische Typen*, Ges. Werke VI.

2/ *Extra ecclesiam nulla salus.* – Mimo církev není spásy. (Pozn. překl.)

C. G. Jung

Sto dopisů

(výbor z korespondence)

Z něm. orig. Briefe I–III, 1975 Walter Verlag AG, Zürich,
vybral a přeložil Rudolf Starý.

Obálku navrhla Anita Arnautová.

V roce 1996 vydalo nakladatelství Sagittarius,
Vokovická 14, 160 00 Praha 6.

Typografie a sazba REKOSA,
273 53 Hostouň u Prahy 89.

Vytiskla tiskárna Ústav jaderných informací,
Praha-Zbraslav, Elišky Přemyslovny 379.

Vydání první.

Stran 242